

PRZETWORY ZIEMNIACZANE I SKROBIOWE	N O R M A B R A N Ż O W A	BN-90
	Skrobie modyfikowane dla włókiennictwa	8080-03
	Metody badań	
		Grupa katalogowa 1249

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są metody badań skrobi modyfikowanych przeznaczonych dla przemysłu włókienniczego.

1.2. Zakres stosowania normy. Normę należy stosować do kontroli jakości skrobi modyfikowanych przeznaczonych dla przemysłu włókienniczego.

1.3. Rodzaje badań

- a) określenie postaci,
- b) określanie barwy,
- c) określanie zanieczyszczeń makroskopowych,
- d) oznaczanie zanieczyszczeń mechanicznych,
- e) oznaczanie wilgotności,
- f) oznaczanie zawartości popiołu,
- g) oznaczanie lepkości,
- h) oznaczanie wartości pH.

2. METODY BADAŃ

2.1. Określenie postaci. Badania wykonać bezpośrednio po otwarciu opakowania, określając organoleptycznie postać badanej próbki, np.: sypki proszek, drobne płatki.

2.2. Określanie barwy. Umieścić na gładkiej powierzchni białego papieru około 100 g badanego produktu i określić organoleptycznie barwę, stosując następujące określenie: biała, jasnokremowa, kremowa.

2.3. Określanie zanieczyszczeń makroskopowych

2.3.1. Przyrządy

a) Płytkę szklaną o wymiarach około 150×100×3 mm wykonaną z bezbarwnego szkła z zaznaczonym kwadratem o bokach 50×50 mm, podzielonym na krzyż na 4 równe kwadraty.

b) Biała płyta laminowana o wymiarach około 300×200×20 mm.

c) Listewka metalowa o wymiarach około 250×20×1 mm.

2.3.2. Wykonanie oznaczania. Na płycie umieścić około 100 g badanego produktu, rozgarnąć listewką metalową na warstwę grubości około 2 cm i nałożyć płytkę szklaną, zwróconą nacechowaną stroną ku produktowi.

Po lekkim naciśnięciu płytki szklanej i wyrównaniu powierzchni badanego produktu, liczyć wyraźnie widoczne zanieczyszczenie makroskopowe, znajdujące się w obrębie nacechowanego pola. Liczenie przeprowadzić kolejno w poszczególnych kwadratach. Czynność liczenia wykonać czterokrotnie. Po zakończeniu każdego liczenia należy zdjąć płytkę szklaną i badany produkt starannie wymieszać listewką metalową.

W przypadku występowania trudności w prawidłowym liczeniu zanieczyszczeń, dopuszcza się stosowanie lupy optycznej o 1,5-krotnym powiększeniu.

Oznaczanie należy wykonać w świetle rozproszonym o natężeniu 2500 ÷ 3000 Lx.

2.3.3. Wynik końcowy oznaczania. Za wynik przyjąć sumę liczb uzyskanych w 4 kolejnych liczeniach w obrębie pola wielkości 50×50. Wynik wyraża liczbę zanieczyszczeń makroskopowych przypadających na powierzchnię 1 dm² badanego produktu.

2.4. Oznaczanie zanieczyszczeń mechanicznych

2.4.1. Przyrządy

a) Sito tkane wg PN-76/M-94000, o średnicy 200 mm i boku oczka kwadratowego dla preparatów w postaci mączki — 1,0 mm, dla preparatów w postaci płatków 3,2 mm.

b) Waga techniczna.

2.4.2. Wykonanie oznaczania. Odważyć na wadze technicznej 1000 g badanego produktu z dokładnością do 0,1 g i przesiewać ręcznie przez sito około 3 min. Po zakończeniu przesiewania zważyć z dokładnością do 0,1 g pozostałość z sita.

2.4.3. Obliczanie wyniku oznaczania. Zawartość zanieczyszczeń w badanym produkcie obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_1 = \frac{b}{a} \cdot 100 \quad (1)$$

w którym:

a — odważka badanego produktu, g,

b — masa pozostałości na sicie, g.

2.5. Oznaczanie wilgotności

2.5.1. Metoda odwoławcza

Zgłoszona przez Centralne Laboratorium Przemysłu Ziemniaczanego
Ustanowiona przez Dyrektora Centralnego Laboratorium Przemysłu Ziemniaczanego dnia 27 lutego 1990 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1991 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 6/1990, poz. 11)

2.5.1.1. Przyrządy

- Waga analityczna.
- Naczynka wagowe o średnicy nie mniejszej niż 50 mm, wysokości około 45 mm z doszlifowanymi przykrywkami.
- Suszarka elektryczna z termoregulacją.
- Eksykator napełniony żelem krzemionkowym lub chlorkiem wapniowym.

2.5.1.2. Wykonanie oznaczania. W wysuszonych do stałej masy i zważonych z dokładnością do 0,001 g naczynkach wagowych odważyć około 5 g badanego produktu z dokładnością do 0,001 g. Naczynka z odważką umieścić w suszarce ogrzewanej do temperatury 130°C tak, aby znajdowały się w odległości co najmniej 60 mm od ścian suszarki. Zdjąć przykrywkę i umieścić je obok naczynka.

Próbki suszyć 1,5 h w temperaturze 130°C ± 3°C, licząc od chwili osiągnięcia przez termometr 130°C, co nie powinno przekraczać 15 min. Następnie przykryć naczynka przykrywkami, przenieść je do eksykatora i zważyć z dokładnością do 0,001 g nie krócej niż 30 min i nie dłużej niż 2 h.

2.5.1.3. Obliczanie wyniku oznaczania. Wilgotność (X_2) badanego produktu obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_2 = \frac{m_1 - m_2}{m_1 - m_0} \cdot 100 \quad (2)$$

w którym:

- m_0 — masa naczynka pustego, g,
- m_1 — masa naczynka z produktem przed wysuszeniem, g,
- m_2 — masa naczynka z produktem po wysuszeniu, g.

2.5.1.4. Wynik końcowy oznaczania. Za wynik przyjąć średnią arytmetyczną wyników dwóch równoległych oznaczeń nie różniących się więcej niż o 0,2%. Wynik podawać z dokładnością do 0,1%.

2.5.2. Oznaczanie wilgotności za pomocą wagosuszarki — metodą techniczną

2.5.2.1. Aparatura i sprzęt

- Aparat FAB 1/2 do oznaczania wilgotności firmy Mytron (Niemcy).
- Waga analityczna.

c) 10 naczynek aluminiowych o masie 9 g oraz średnicy 80 mm i wysokości 15 mm oznaczonych numerami od 0 do 9.

2.5.2.2. Wykonanie oznaczania. Uruchomić aparat zgodnie z instrukcją załączoną do aparatu. Nastawić termometr kontaktowy na temperaturę 130°C, a regulator przepływu na 6. Nacisnąć przycisk: „Ruch ciągły” i ogrzewać do temperatury 130°C ± 3°C.

W naczynkach aluminiowych odważyć po 10 g badanego produktu z dokładnością do 0,001 g. Wstawić naczynka do aparatu zgodnie z podaną numeracją, sprawdzając czy naczynka są równe ułożone na bolcach.

Nacisnąć przycisk: „Ruch ciągły”. Próbki suszyć przez 30 min w temperaturze 130°C ± 3°C. Następnie

włączyć wagę i ze skali aparatu szybko odczytać kolejno dla badanych próbek procentową zawartość wody.

2.6. Oznaczanie zawartości popiołu

2.6.1. Aparatura i sprzęt

- Piec do spalań z termoregulacją.
- Tygle porcelanowe o średnicy górnej około 40 mm i wysokości 35 mm, które należy przed użyciem wygotować w 10%(V/V) kwasie solnym, wypłukać wodą destylowaną i wyprażyć w temperaturze 700°C do stałej masy.

c) Waga analityczna.

d) Eksykator napełniony żelem krzemionkowym lub chlorkiem wapniowym.

2.6.2. Wykonanie oznaczania. W prażonym do stałej masy tyglu odważyć około 3 g badanego produktu z dokładnością do 0,0002 g, wstępnie zwęglić nad płomieniem palnika i następnie spopielić w piecu do spalań w temperaturze 700°C ± 25°C do stałej masy. Spopielenie zakończyć, gdy popiół nie zawiera cząstek węgla, co zwykle trwa około 3 h.

Po wyprażeniu należy wstawić tygiel z dokładnością do 0,0002 g.

2.6.3. Obliczanie wyniku oznaczania. Zawartość popiołu w suchej substancji produktu obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_3 = \frac{(m_2 - m_0) \cdot 10000}{(m_1 - m_0) \cdot (100 - W)} \quad (3)$$

w którym:

- m_2 — masa tygla z produktem po prażeniu, g,
- m_0 — masa tygla pustego, g,
- m_1 — masa tygla z produktem przed prażeniem, g,
- W — wilgotność produktu, %.

2.6.4. Wynik końcowy oznaczania. Za wynik przyjąć średnią arytmetyczną wyników dwóch równoległych oznaczeń nie różniących się więcej niż 0,1%. Wynik podawać z dokładnością do 0,1%.

2.7. Oznaczanie lepkości

2.7.1. Aparatura i sprzęt

a) Aparat do rozklejania skrobi modyfikowanej wykonany ze stali kwasoodpornej wg rysunku, połączony z termostatem na 100°C oraz mieszadłem laboratoryjnym o regulowanej prędkości obrotów.

b) Eksykator napełniony żelem krzemionkowym lub chlorkiem wapniowym.

c) Lepkościomierz Höpplera z termostatem nastawionym do pracy w temperaturze 80°C ± 0,2°C.

d) Sekundomierz.

e) Suszarka elektryczna z termoregulacją.

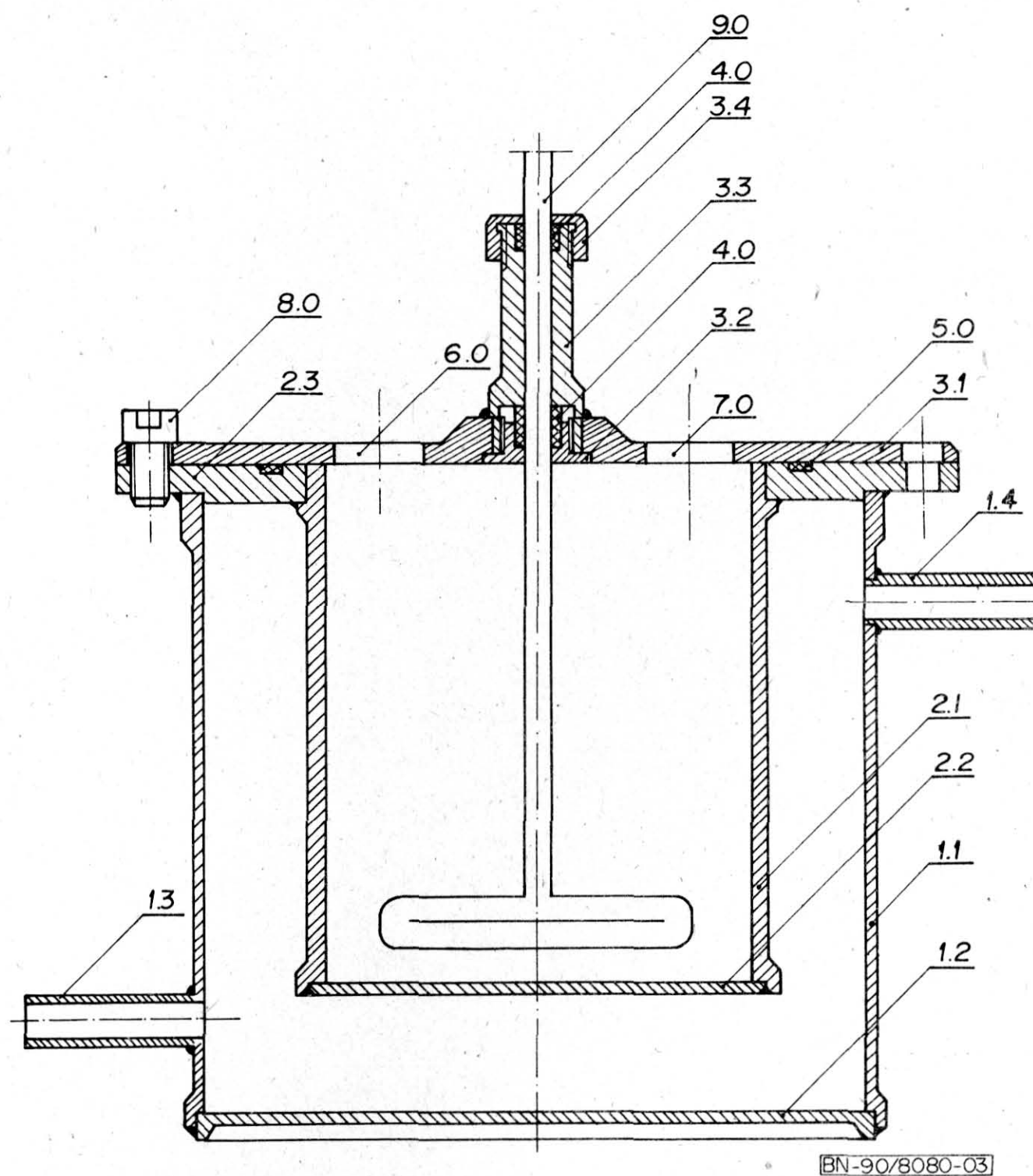
f) Waga techniczna.

2.7.2. Przygotowanie roztworu do oznaczania. Odważkę badanego produktu obliczoną wg wzoru

$$N = \frac{a \cdot 50}{100 \cdot X_2} \quad (4)$$

w którym:

- N — odważka produktu, g,
- a — stężenie badanego roztworu wg norm przedmiotowych dla danego rodzaju produktu, %,
- X_2 — wilgotność produktu, %, odważyć z dokładnością do 0,01 g.

1.1 — płaszcz zewnętrzny $\varnothing$ 159, długości 150 mm, 1.2 — denko płaszcz zewnętrzny $\varnothing$ 159, 1.3 — tulejka wlotowa $\varnothing$ 12, długości 50 mm, 1.4 — tulejka wylotowa $\varnothing$ 12, długości 50 mm, 2.1 — płaszcz wewnętrzny $\varnothing$ 108, długości 120 mm, 2.2 — denko płaszcz wewnętrzny $\varnothing$ 108, 2.3 — kołnierz $\varnothing$ 190, 3.1 — przykrywka $\varnothing$ 190, 3.2 — śruba uszczelniająca $\varnothing$ 24, 3.3 — tuleja prowadząca $\varnothing$ zewnętrznej 20, $\varnothing$ wewnętrznej 6,5, 3.4 — nakrętka $\varnothing$ 22, M16, 4.0 — tuleja uszczelniająca $\varnothing$ 10, $\varnothing$ wewnętrzna 6, 5.0 — uszczelka, 6.0 — otwór dla termometru z korkiem uszczelniającym $\varnothing$ 20, 7.0 — otwór wlewowy $\varnothing$ 20, 8.0 — śruba skręcająca M8, 9.0 — mieszadło szerokości 70 mm

Następnie w wytarowanej zlewce pojemności 400 ml odważyć z dokładnością do 1 g taką ilość wody destylowanej, aby ilość przygotowanego roztworu wynosiła 300 g i uwzględniła poprawkę na odparowanie wody.

Ilość wody obliczyć wg wzoru

$$W = 300 - N + P \quad (5)$$

w którym:

N — odważka produktu, g,

P — poprawka na odparowanie wody wyznaczona empirycznie dla danego aparatu, która zwykle wynosi 10 g.

Przygotowanie odważki wody i badanego produktu przenieść ilościowo do aparatu, włączyć mieszadło elektryczne nastawione na obroty podane w normie przedmiotowej dla danego rodzaju produktu i podgrzewać do temperatury 95°C . Roztwór powinien osiągnąć temperaturę 95°C w czasie nie dłuższym niż 20 min.

Temperaturę od 95°C do 98°C utrzymywać w zależności od badanego produktu w czasie podanym

w normach przedmiotowych. Otrzymany roztwór schłodzić do temperatury 80°C .

2.7.3. Wyznaczanie poprawki na odparowanie wody.

W wysuszonych i wytarowanych do stałej masy naczynkach wagowych odważyć 5 g roztworu przygotowanego wg 2.7.2. Naczynka z odważką suszyć w suszarce laboratoryjnej przez 1 h w temperaturze 50°C , a następnie w temperaturze 130°C wg 2.5.1.

Poprawkę na odparowanie wody obliczyć wg wzoru

$$P = W - \frac{m_1 - m_2}{m_1 - m_0} \cdot 300 \quad (6)$$

w którym:

m_0 — masa naczynka pustego, g,

m_1 — masa naczynka z roztworem przed suszeniem, g,

m_2 — masa naczynka z roztworem po wysuszeniu, g,

W — ilość wody użyta do przygotowania roztworu wg 2.7.2, g.

2.7.4. Wykonanie oznaczenia. Przygotowanym wg 2.7.2 roztworem napełnić rurkę lepkościomierza

Höpplera połączonego z termostatem nastawionym na temperaturę $80^{\circ}\text{C} \pm 0,2^{\circ}\text{C}$. Oznaczanie lepkości wykonać zgodnie z PN-78/C-04019, używając do oznaczania tak dobraną kulkę, aby czas jej opadania mieścił się w granicach $30 \div 300$ s. Po 10 min termostatowania wykonać pomiary czasu spalania kulki. Do obliczeń przyjąć średnią arytmetyczną wyników co najmniej trzech pomiarów czasu opadania kulki nie różniących się więcej niż o 3 s.

2.7.5. Obliczanie wyniku oznaczania. Lepkość roztworu skrobi modyfikowanej X_4 obliczyć w milipaskalosekundach ($\text{mPa} \cdot \text{s}$) wg wzoru

$$X_4 = t (C_k - C_r) \cdot K \quad (6)$$

w którym:

- t — czas opadania kulki, s,
- C_k — gęstość użytej kulki, g/ml,
- C_r — gęstość badanego roztworu w temperaturze pomiaru, g/ml,
- K — stałe zastosowanej kulki, $\text{mPa} \cdot \text{s}$ ml/g $\cdot$ s,

$(C_k - C_r) \cdot K$ — współczynnik dla zastosowanej kulki; odczytany z tablicy dla lepkościomierza Höpplera, zależny od gęstości badanego roztworu.

2.7.6. Wynik końcowy oznaczania. Za wynik przyjąć średnią arytmetyczną wyników dwóch równoległych oznaczeń nie różniących się więcej niż o 1 $\text{mPa} \cdot \text{s}$ przy lepkości $8 \div 50$ $\text{Pa} \cdot \text{s}$ i o 5 $\text{MPa} \cdot \text{s}$ przy lepkości większej niż 50 $\text{mPa} \cdot \text{s}$.

2.8. Oznaczanie wartości pH

2.8.1. Aparatura. Pehametr laboratoryjny z elektrodą szklaną i kalomelową lub kombinowaną.

2.8.2. Wykonanie oznaczania. Roztwór przygotowany wg 2.7.2 schłodzić do temperatury 20°C i oznaczyć pH odczytując wartość ze skali pehametru nie później niż po 1 h.

2.8.3. Wynik końcowy oznaczania. Za wynik należy przyjąć średnią arytmetyczną wyników dwóch oznaczeń nie różniących się więcej niż o 0,1. Wynik podawać z dokładnością do 0,1.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Centralne Laboratorium Przemysłu Ziemniaczanego, Poznań.

2. Normy związane

PN-78/C-04019 Oznaczanie lepkości dynamicznej lepkościomierzem Höpplera

PN-76/M-94000 Sita i siatki. Sita tkane ogólnego przeznaczenia o oczkach kwadratowych

3. Autorzy projektu normy — mgr inż. Halina Remlein — Centralne Laboratorium Przemysłu Ziemniaczanego, Poznań, mgr inż. Anna Nurska — Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Ziemniaczanego, Luboń, mgr inż. Adam Wołkowicz — Instytut Przemysłu Organicznego, Warszawa.

4. Szczegółowe konstrukcyjne rysunki elementów aparatu do rozklejania skrobi modyfikowanych znajdują się w dyspozycji Centralnego Laboratorium Przemysłu Ziemniaczanego.